Inspel till Utredningen om en ämnesutformad gymnasieskola (U 2025:06, dir. 2025:98)

Från: Ung Företagsamhet i Sverige

Sammanfattning av förslagen

För att förverkliga regeringens mål om att Sverige ska förbli en konkurrenskraftig kunskapsnation och att gymnasieskolan ska rusta eleverna för ett föränderligt arbetsliv lämnas följande förslag till utredningen:

- Gör ämnet entreprenörskap obligatoriskt på samtliga tolv yrkesprogram. Ämnet fastställs som programgemensamt i den nationella timplanen för alla yrkesprogram.
- Gör ämnet entreprenörskap och företagande obligatoriskt på ekonomi-, teknik- och estetiska programmen. Ämnet ingår som programgemensamt i den nationella timplanen för dessa högskoleförberedande program.

Förslagen harmonierar med kommittédirektivets mål om ökad likvärdighet, minskad fragmentisering och tydligare koppling till arbetsmarknaden. De utgör samtidigt en direkt förstärkning av regeringens nationella STEM-strategi genom att förena teknisk spetskompetens med förmågan att kommersialisera innovationer och bygga hållbara företag.

1. Obligatoriskt entreprenörskap på samtliga yrkesprogram

Samtliga yrkesprogram leder till branscher där eget företagande och underentreprenad är mycket vanligt förekommande och utgör en naturlig del av elevernas framtida yrkesliv

Argument utifrån kommittédirektivet (dir. 2025:98)

- **Direktivets uttryckliga krav på förberedelse för företagande:** Regeringen slår fast att alla gymnasieprogram ska rusta eleverna med kunskaper och färdigheter som behövs för att stå starka på framtidens arbetsmarknad, ”som anställd eller som företagare”. Inom yrkesprogrammens branscher (bland annat bygg, el, fordon, hantverk, restaurang, naturbruk samt vård och omsorg) är egenföretagande och underentreprenad mycket vanligt. Att behärska sitt yrke räcker inte fullt ut om eleven saknar grundläggande förmåga att kalkylera uppdrag, förstå avtal och driva en verksamhet.
- **Minskad valfrihet och ökad likvärdighet:** Direktivet framhåller att dagens stora friutrymme med hundratals kurser inom programfördjupningen har lett till fragmentisering och ojämlika förutsättningar mellan landets skolor. Entreprenörskap ligger i dag ofta som valbar fördjupning eller individuellt val. Genom att lyfta ämnet till ett obligatoriskt programgemensamt ämne i timplanen säkerställs att alla yrkeselever får samma grundläggande kompetens oavsett huvudman och bostadsort.

- **Synergi med STEM-strategin för tekniska yrkesutbildningar:** Regeringens STEM-strategi betonar det akuta behovet av teknisk och industriell kompetens. Många av dessa verksamheter bedrivs i små och medelstora företag. Genom att integrera entreprenörskap i de tekniska och industriella yrkesprogrammen främjas nyföretagande och nödvändiga generationsskiften bland underleverantörer och specialistföretag runtom i landet.
- **Yrkesprogrammens attraktionskraft och arbetslivsanknytning:** Direktivet betonar behovet av att skapa tydliga studievägar som möter arbetsmarknadens och branschernas behov. Entreprenörskapsutbildning stärker yrkesprogrammens status och attraktivitet genom att ge eleverna dubbel kompetens: yrkeskunnande kombinerat med förmågan att räkna på uppdrag, hantera kundrelationer, marknadsföra tjänster och driva eget.

Stöd från forskning och Ung Företagsamhets resultat

- **Lägre arbetslöshet och snabbare etablering:** Forskning från bland annat Handelshögskolan i Stockholm och Ratio (Wennberg & Elert) visar att elever som tränats i entreprenörskap genom att driva UF-företag har drygt 20 procents lägre sannolikhet att vara arbetslösa och etablerar sig snabbare på arbetsmarknaden.
- **Fler bärkraftiga företag och jobb:** Långtidsstudier visar att personer som drivit UF-företag startar företag i högre utsträckning senare i livet. Dessa företag har i genomsnitt fler anställda, högre omsättning och längre överlevnadsgrad.
- **Efterfrågade förmågor hos anställda:** Även för elever som väljer anställning utvecklar entreprenörskapsundervisning förmågor som samarbete, problemlösning, initiativtagande och personligt ansvarstagande – kärnkompetenser som efterfrågas av branschernas arbetsgivare.

2. Obligatoriskt entreprenörskap och företagande på utvalda högskoleförberedande program

Ekonomi-, teknik- och det estetiska programmet har alla tydliga kopplingar till entreprenörskap, innovation och eget företagande i elevernas framtida arbetsliv.

Argument för teknik- och ekonomiprogrammen utifrån direktivet och STEM-strategin:

- **Kommersialisering av tekniska innovationer och tillväxt:** Direktivet understryker att Sverige ska förbli en konkurrenskraftig kunskapsnation och att högskoleförberedande program ska förbereda för studier som leder till arbetslivet. Regeringens STEM-strategi framhåller samtidigt vikten av spetskompetens inom teknik, matematik och ingenjörsvetenskap för att klara den digitala och gröna omställningen. Att enbart ta fram prototyper eller skriva kod räcker dock inte för att skapa tillväxt; tekniken måste omsättas i hållbara affärsmodeller, skyddas och skalas upp. På teknikprogrammet bygger ämnet

entreprenörskap och företagande den nödvändiga bron mellan teknikutveckling och näringsliv.

- **Programmens profil och ämnesrelevans:** Utredaren har i uppdrag att analysera befintliga ämnen för att säkerställa att de bidrar till fördjupning som sammanfaller med programmets syfte. På ekonomiprogrammet är förståelsen för hur företag grundas, finansieras, styrs och marknadsförs en förutsättning för att ämnet företagsekonomi ska bli tillämpat och meningsfullt. På teknikprogrammet kopplar entreprenörskap ihop teknikutveckling, design och hållbarhet med affärsmodeller och marknadsbehov, vilket svarar direkt mot industrins krav på ingenjörer med innovationskraft.
- **Stärkt jämställdhet inom tech och näringsliv:** Direktivet kräver att utredningen ska anlägga ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Både inom STEM-sektorn och i näringslivet i stort är kvinnliga entreprenörer och företagsledare underrepresenterade. Forskning visar att unga kvinnor som deltar i entreprenörskapsutbildning under gymnasietiden blir 80 procent mer positiva till att starta aktiebolag. Ett obligatoriskt ämne på teknik- och ekonomiprogrammen är en strukturell åtgärd för att bryta könsstereotypa val och bredda rekryteringsbasen till morgondagens ledarskap.

Argument för det estetiska programmet utifrån arbetslivsanknytning:

- **Tydlig koppling till utbildningens mål:** På estetiska programmet är kopplingen mellan utbildningen och företagande särskilt tydlig. I examensmålen framgår att många kulturskapare tar uppdrag som egna företagare och att eleverna därför ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i entreprenörskap och företagande. För många som går vidare inom exempelvis musik, scenkonst, bild, form och design är företagande en central del av yrkeslivet.
- **Företagande som norm på arbetsmarknaden:** Det styrks också av arbetsmarknadsstatistiken. 64 procent av kvinnliga och 69 procent av manliga konstnärer är företagare eller kombinatörer, jämfört med 8 respektive 16 procent bland övriga förvärvsarbetande enligt ”Konstnärers inkomster – En registerstudie av konstnärers ekonomiska villkor och yrkesverksamhet (2025)”. Samtidigt visar den senaste lägesbilden över kulturarbetsmarknaden en förskjutning från anställning till företagande. Kunskaper om exempelvis prissättning, avtal, upphovsrätt, marknadsföring och ekonomi är därför en viktig förberedelse för elevernas framtida arbetsliv.
- **Strategi för tillväxt och export:** Det ligger även i linje med regeringens ”Strategi för kulturella och kreativa branscher 2024–2033”, där branscherna pekas ut som en viktig del av svenskt näringsliv med potential att bidra till tillväxt, sysselsättning, innovation och export. Att stärka entreprenörskap och företagande på estetiska programmet knyter därmed utbildningen tydligare till både arbetsmarknadens faktiska villkor och regeringens ambitioner för sektorn.

Stöd från forskning och Ung Företagsamhets resultat

- **Karriärutveckling och ledarskap:** Uppföljningar visar att tidigare UF-företagare har 44 procent högre sannolikhet att nå chefspositioner och generellt uppnår en högre inkomstnivå.
- **Självförtroende och resiliens:** Studier visar att elever genom verklighetsbaserad träning utvecklar högre resiliens, förmågan att hantera osäkerhet, motgångar och förändrade förutsättningar, vilket är avgörande för framtida ingenjörer, utvecklare, ekonomer och kulturskapare.
- **Minskat friutrymme och likvärdig nationell standard:** I dag avgör enskilda rektorer och huvudmän om entreprenörskap erbjuds inom programfördjupningen eller det individuella valet. Genom att göra ämnet programgemensamt i den nationella timplanen säkerställs att likvärdigheten återupprättas över hela landet, helt i linje med regeringens direktiv.

Konkret rekommendation till utredningens författningsförslag

Skollagens bilaga om nationella program (timplaner):

- Inför ämnet entreprenörskap som obligatoriskt programgemensamt ämne med fastställd undervisningstid i timplanen för samtliga yrkesprogram.
- Inför ämnet entreprenörskap och företagande som obligatoriskt programgemensamt ämne i timplanen för ekonomiprogrammet, teknikprogrammet samt det estetiska programmet.

Revidering av examensmål (regeringsbeslut)

- Tydliggör i examensmålen för samtliga tolv yrkesprogram, ekonomi- och teknikprogrammen samt det estetiska programmet att utbildningen ska utveckla elevernas förmåga att starta, driva och utveckla verksamheter samt omsätta idéer i praktisk handling.